

Árnyékol, levegőt tisztít, klimatizál

AZ IDEI NYÁR HŐSÉGNAPJAI ÉS VIHARAI UTÁN ÉRDEMES TERMÉSZETES KLIMATIZÁLÁSBAN GONDOLKODNI, AMIRE KIVÁLÓ, RÉGÓTA ISMERT MÓDSZER A FALAK BEFUTTATÁSA VALAMILYEN NÖVÉNNYEL. A VAKOLATOT NEM KELL FÉLTENI TŐLÜK, DE GONDOZÁSUK, KORDÁBAN TARTÁSUK NÉMI ERŐFESZÍTÉST IGÉNYEL.

NAGYKUTASI VIKTOR

Míg az 1970-es és '80-as években nagyon elterjedt volt a borostyánnal vagy vadszőlővel befuttatott ház, esetleg gangos lépcsőház, addig ma már talán csak garázsok vagy kerti tárolók falán látni zöld növényeket.

Tőlünk nyugatabbra ismét nagyon elterjedőben van a házak befuttatása növényzettel, akár zöldhomlokzatok, akár zöldtetők formájában. Ennek fő oka a városi zöldterületek csökkenése és a klímaváltozás. A környezetet pró-

bálják élhetőbbé, tisztává és hűvösebbé tenni vele.

A beépített, burkolt városi felületek miatt átlagosan 10 °C-kal melegebb a hőmérséklet a városokban, mint a környező vidéki tájakon. Egyetlen fa koronája alatt 10-15 °C-kal van hűvösebb, mint azon kívül. A gyepterületek átlagosan 15-20 °C-kal alacsonyabb hőmérsékletűek, mint a sík, kopár felszín, de az aszfaltozott területhez képest akár 30-40 °C is lehet a különbség. Nem

Nyugat-Európában sok új házra terveznek zöldfalat

is beszélve a hirtelen lehulló csapadékról, ami zöldfelületen 50-70%-ban hasznosul, míg egy burkolt vagy éppen csupasz felületről azonnal elfolyik. Port és légszennyező anyagokat köt meg egy függőleges zöldfal. A zöldfal (téli is zöld) a fűtési költségeket 20-25%-kal csökkenti, míg nyáron a légkondicionálás költségei akár 60-70%-kal alacsonyabbak lehetnek.

Sokféle zöldhomlokzatot képező kúszónövény kapható nálunk is, amiket bátran alkalmazhatunk.

Farkasalma

A latin nevén *Aristolochia macrophylla*, azaz a farkasalma Észak-Amerikából származik. Gyorsan nő, csavarodva akár 8-12 m magasra is felkúszik, lombhullató cserje. Sárgás vagy zöldesbarna pipa alakú virágai nyáron nyílnak. Sötétzöld, mutatós,

20-30 cm-es tojásdad, szív alakú levelei vannak. A napot kedveli, de félárnyékban is megél. Oszlopok, rácsok és lugasok gyors befuttatására alkalmas. A kissé kötött talajt kedveli igazán. Körülbelül 8 cm-es toktermést hoz, mérgező magokkal.

A farkasalma nálunk kevésbé ismert, mutatós levelű kúszónövény

Borostyán

Több fajával és fajtájával találkozhatunk. A közönséges borostyán (*Hedera helix*) Európában és a Kaukázusban honos, Magyarországon is sokfelé előfordul vadon. Talajon kúszik és légyökörek segítségével akár 25-30 méterre is felkapaszkodik. Örökzöld levelei 3-5 karéjosak és fehéren erezettek. Tápdús talajt kedvel, de ha tápanyagot tudunk számára biztosítani, rosszabb talajon is megél. A legjobb árnyéki talajtakaró, illetve falak befuttatására is alkalmas, legyen az akár északi oldal.

Németországból származó fajtája a Woerner, ami légyököreivel akár 10-15 m-re is felkapaszkodik. Levelei 5-7 cm-esek, háromkaréjúak, sötétzöldek, fehéren erezettek, télen lilásra színeződnek. Nemcsak árnyékos, hanem napos helyen is kiváló talajtakaró, gyorsan felkapaszkodó, télálló fajta.

Könnyen betelepül a kertünkbe a borostyán, hiszen hazai vadnövény

Az ír borostyán (*Hedera hibernica*) Írország délnyugati részéről származik. Akár 20 méterig is felkapaszkodó, nagyon erős növekedésű örökzöld. Levelei 3-5 karéjúak, akár 5-12 cm-esek is lehetnek, világoszöld érezetűek. Üde talajt, párárs, árnyékos helyet kíván. Talajtakarónak vagy falak, akár támfalak befuttatására alkalmas. Erős téli hidegben a levelei lefagyhatnak.

Japán lonc

Japánban, Koreában és Kínában honos a *Lonicera japonica*. 6-8 m magasra kúszó, örökzöld cserje. 4-8 cm-es tojásdad levelei mindkét oldalon szőrösek. Illatos, először fehér, majd elnyíláskor sárga virágai júniustól nyílnak. Apró fekete boggyótermést hoz. Elsősorban kerítések, rácsok, kopaszodó többtörzsű fák befuttatására alkalmas. Dróthálóra vagy éppen drótkötélre is kiválóan felfut. A modern építészetben nagyon használatos növény. Humuszban gazdag, középkött talajt kedvel.

Vadszőlő

Észak-Amerika keleti részéről származik a tapadó vadszőlő (*Parthenocissus quinquefolia*). Tapadókorongjaival 8-10 méterre is felkúszik, ahonnan hosszan lelógó hajtásokat növeszt. Fényeszöld,

Repkényszőlő kihajtó levelei

Igen magasra terjeszkedik a repkényszőlő

háromkarójú, 15-20 cm-es levelei ősszel skarlátvörösre színeződnek. Fehér, nagyon apró virágait júniustól augusztusig hozza. Borsónyi hamvaskék bogycs a termése, amit a madarak szívesen fogyasztanak. Talajban nem válogat, a városi klímát is jól tűri. Falak, fák és részsűk befuttatására kiváló.

A repkényszőlő (*Parthenocissus tricuspidata*) Veitchii fajtáját az 1800-as évek közepén hozták be Japánból. Tapadókorongjaival 10-15 m-re felkúszó, erősen elágazó cserje. Oszatlan vagy háromkarójú levelei 10 cm hosszúak, fényeszlédűk, ősszel narancsvörösre színeződnek. Talajban nem válogat, falak befuttatására a legjobb alkalmazni.

Lilaakác

A kínai lilaakác (*Wisteria sinensis*) Kelet- és Közép-Kínából származik, 15-20 m-re kúszó, erőteljes lombhullató cserje. Összetett levelei 20-30 cm

Gyönyörű, de nehezen kordában tartható növény a lilaakác

hosszúak és 7-13 levélkéből állnak. Látványos virágzuhataga miatt ültetik: 2-3 cm-es, kékesibolya színű, illatos pillangós virágai 20-30 cm-es tömött fürtökben nyílnak, igazi rovarcsalogatók. Termése 10-15 cm hosszú, szőrös hüvely, melyben 1-3 mag található. Laza, humuszban gazdag talajt kedvel, a városi klímára sajnos érzékeny. Pergolák vagy rá-

csok befuttatására alkalmas. Erős metszéssel kell karbantartani.

Támasztékra van szükség

Ha nem tapadókorongos a növényünk, akkor támrendszerre van szükségünk, amit fából, fémből vagy műanyagból készíthetünk. A fa támrendszerek természetesek, de még a legjobb felületkezelés után sem időállóbbak 10-15 évnél. Az előregyártott műanyag szerkezetek is előregyésznek, károsítja őket az UV-sugárzás. Talán a legjobb, legtartósabb megoldás a fémszerkezetek készítése, ami lehet ponthegesztett, lefestett vas-háló, horganyzott rombusz formájú háló, vagy éppen drótkötél, sodrony. Ha az utóbbit választjuk, akkor 40-100 cm-enként visszacsúszáságlót kell rá elhelyezni, nehogy a növény lecsúszson róla.

A legfontosabb, hogy a növény súlyát és az esetleg hó-, illetve szélterhelést is ki kell bírnia a támasztéknak.

A támasztékot és annak rögzítését is rendszeresen ellenőrizni kell, szükség esetén megerősíteni. Vigyázzunk, hogy a növények ne lógjanak be a nyílászárókba, az ereszcatornába, sőt ne is szemeteljenek bele. A tetőt se ériék el, nehogy a cserepek közé nőjenek, és így beázzék a tető. Ne kapaszkodjanak az ereszcatorna ejtőcsövére, mert könnyen letéphetik azt. A házon lévő nyílásokba, dilatációs hézagokba se engedjük bejutni.

Fontos, hogy a homlokzat hozzáférhető legyen a későbbi gondozás miatt. E kúszónövények átlagosan a 3-4. évben kezdik nagyobb felületen fedni a falat. Táplálásukról, locsolásukról folyamatosan gondoskodnunk kell a megfelelő növekedés eléréséhez, ezért védjük és tegyük hozzáférhetővé a tövüket.

Mindez sok munkával jár, de ne feledjük, hogy ezek a növények mennyi hasznot hajtanak a környezetünknek és a pénztárcánknak.